

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ-ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ ΜΕ ΤΡΑΠΕΖΑ ΘΕΜΑΤΩΝ (24909): ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Κείμενο 1, «Ηθική και οικουμενικές αξίες στον σημερινό κόσμο»

Δύο Γάλλοι στοχαστές, ο Αξέλ Καν και ο Ζερόμ Μπεντέ, ανταλλάσσουν απόψεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, την πρόοδο, τη σύγκρουση των πολιτισμών (πηγή: εφημ. Καθημερινή, 02-05-2004).

Πώς θα ήταν ένας κόσμος χωρίς ηθική; Με βάση αυτό το διαχρονικό φιλοσοφικό ερώτημα, που στην εποχή μας αποκτά ιδιαίτερη σημασία, οι Γάλλοι διαπρεπείς στοχαστές Αξέλ Καν και Ζερόμ Μπεντέ ανταλλάσσουν απόψεις μέσα από τις στήλες της εφημερίδας Le Figaro.

Η ηθική συνδέεται άμεσα με τις αξίες. Για τον Αξέλ Καν, υπάρχουν δύο είδη αξιών: αυτές που έχουν τιμή και αυτές που είναι ανεκτίμητες, όπως οι ηθικές αξίες. Οι οικονομικές αξίες, που αφορούν τιμές και κέρδη, που είναι διαπραγματεύσιμες και που υπολογίζονται με μαθηματικές πράξεις, είναι οι αξίες που μπορούν να προσδιοριστούν και να εκτιμηθούν. Αντιθέτως, κάτι ιδιαίτερα σημαντικό που μπορεί να ενδιαφέρει τους ανθρώπους, έχει άλλου είδους αξία, ανεκτίμητη.

Στις ανεκτίμητες αξίες εγγράφονται και αξίες που χαρακτηρίζουμε οικουμενικές. Πολλοί, ωστόσο, θεωρούν ότι ακόμη και οικουμενικές αξίες, όπως τα δικαιώματα του ανθρώπου, υπόκεινται στη σχετικότητα.

Ο Αξέλ Καν συμφωνεί με την άποψη αυτή, αλλά διατηρεί τις επιφυλάξεις του. Γνωρίζουμε καλά, λέει, ότι συχνά στην ιστορική πραγματικότητα, τα δικαιώματα του ανθρώπου προβλήθηκαν ως το επιχείρημα των παλαιών αποικιοκρατών, που έλεγαν ότι είχαν ως αποστολή τους να εκπολιτίσουν τους απολίτιστους. Δικαίως, λοιπόν, προβληματιζόμαστε όταν βλέπουμε σήμερα τους αυτοανακηρυχθέντες υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων να αντιμετωπίζουν με σχετικότητα την ανθρώπινη ζωή, σε περιπτώσεις που οι ίδιοι εμπλέκονται σε πολεμικές συγκρούσεις.

Μας πείθουν άραγε όλοι αυτοί όταν μιλούν για «πόλεμο χωρίς κανένα θύμα»; Όχι ασφαλώς, διότι εννοούν κανένα θύμα στις δικές τους τάξεις, ανεξαρτήτως του αν η άλλη πλευρά θρηνεί αμάχους, γυναίκες και παιδιά που σκοτώνονται από βόμβες. Όλοι αυτοί ξεχνούν ότι το πρώτο από τα δικαιώματα του ανθρώπου είναι το ότι η ζωή του καθενός έχει την ίδια αξία.

Τα βέλη του Αξέλ Καν έχουν στόχο την υποκρισία της Δύσης, όσον αφορά στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ο συνομιλητής του όμως, ο Ζερόμ Μπεντέ, υπενθυμίζει ότι η Παγκόσμια Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δεν υπεγράφη μόνον από ορισμένους Δυτικούς. Ανάμεσα στους συντάκτες της ήταν, επί παραδείγματι, ένας Λιβανέζος κι ένας Ινδός. Είναι σφάλμα, επισημαίνει, να «δυτικοποιούμε» τα δικαιώματα του ανθρώπου, περιορίζοντας έτσι τον οικουμενικό τους χαρακτήρα. Επιπλέον, προσθέτει ο Μπεντέ, και οι λαοί που ζούσαν σε καθεστώς αποικιοκρατίας, όταν διεκδίκησαν την ανεξαρτησία τους, το έπραξαν στο όνομα των δικαιωμάτων του ανθρώπου, στα οποία περιλαμβάνεται το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης και της εθνικής κυριαρχίας στον φυσικό πλούτο.

Κείμενο 2

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τη μυθιστορηματική βιογραφία του Τάσου Αθανασιάδη «Αλβέρτος Σβάιτσερ», βιβλιοπωλείο της ΕΣΤΙΑΣ, Αθήνα.

Περιγράφοντας ο Αλβέρτος Σβάιτσερ τη δράση του στη ζούγκλα της ισημερινής Αφρικής, δεν μπόρεσε να ξεχάσει το μεγάλο χρέος του, αφού μέσα του ο κοινωνικός παρατηρητής ήταν αναπόσπαστος απ' τον φιλόσοφο και τον καλλιτέχνη: Να καταγγείλει στην πολιτισμένη ανθρωπότητα του καιρού του τις συνθήκες ζωής των ιθαγενών κάνοντας μαζί και τις υποδείξεις του για την καλυτέρευσή τους. Έτσι, όταν χρειάστηκε να ρωτήσει αν έχουμε, - εμείς «οι πολιτισμένοι», - το δικαίωμα να επιβάλουμε την κυριαρχία μας σε λαούς πρωτόγονους, δε δίστασε ν' απαντήσει ο ίδιος μ' ένα κραυγαλέο «όχι!», όσο ο μοναδικός σκοπός μας είναι ν' αποσπάσουμε απ' τις χώρες τους υλικά κέρδη. Κι ενώ έβλεπε τη δικαίωση μιας κυριαρχίας μονάχα στην ηθική και υλική εξύψωση των ιθαγενών, υπογράμμιζε την τραγική αντίθεση ανάμεσα στα συμφέροντά μας και τα δέοντα του εκπολιτισμού τους, που οδηγούσε τις αμοιβαίες σχέσεις σε αδιέξοδο. Γιατί οι πρωτόγονοι, επιθυμώντας να κερδίσουν χρήματα, για ν' απολαύσουν τ' αγαθά του πολιτισμού, θυσιάζανε πρόθυμα την ελευθερία τους στους λευκούς, που τους αντιπρόσφεραν τα φονικά προϊόντα τους (οινοπνευματώδη ποτά, ναρκωτικά, τρόφιμα ασυμβίβαστα με το κλίμα της Αφρικής κ.ά.), συντελώντας έτσι στον εκφυλισμό τους. Αν όμως ο κοινωνιολόγος διαπίστωνε μια κατάσταση, ο ανθρωπιστής επιμένει σε μιαν αρχή: «Όποιος αιστάνθηκε τον πόνο και την αγωνία έχει χρέος να βοηθήσει για να δοθούν εκεί κάτω οι πρώτες βοήθειες, που έλαβε κι ο ίδιος όταν έπασχε. Γιατί κανένας μας πια δεν μπορεί ν' ανήκει μονάχα στον εαυτό του, μα έχει γίνει αδελφός εκείνων που πόνεσαν. Η ίδια η αρρώστια, αδελφοποιώντας τους ανθρώπους με τη σφραγίδα του κοινού πόνου, επιβάλλει σαν ύψιστο καθήκον ανθρωπισμού την ιατρική βοήθεια στις αποικίες».

Κείμενο 3, Τα όπλα

Το ποίημα του Νικηφόρου Βρεττάκου προέρχεται από τη συλλογή Ηλιακός λύχνος, 1984 (*Τα Ποιήματα, τ. Γ΄, Τα Τρία Φύλλα, Αθήνα 1991).*

Δεν εγκατέλειψα ούτε στιγμή
το εργαστήρι μου όπου φτιάχνω τα όπλα,
εκτελώντας παραγγελιές που λαβαίνω
από την ειρήνη. Συλλογιέμαι πως όλα
τα μυρμήγκια της γης έχουν καρδιά
και φτιάχνω εφτά χρωμάτων λουλούδια.

Καταξίωσε, Κύριε, τα χέρια μου, ευλόγησε
ν' αυξαίνουν τα όπλα μου. Ο στρατός μου.

ΘΕΜΑΤΑ

Α. Να συνοψίσετε σε 70 λέξεις περίπου τις απόψεις του Αξέλ Καν, όπως παρουσιάζονται στο Κείμενο 1. **Μονάδες 20**

Β1: Ο Αλβέρτος Σβάϊτσερ έχει τιμηθεί με το βραβείο Νόμπελ ειρήνης για τις απόψεις και το έργο του. Πιστεύεις ότι δικαιολογείται η παραπάνω διάκριση με βάση το περιεχόμενο του Κειμένου 2; Να εκθέσεις τη γνώμη σου σε 60-70 λέξεις. **Μονάδες 15**

Β2. α. Στη 2η παράγραφο του Κειμένου 1 επιλέγονται ως τρόποι οργάνωσης των νοημάτων η διαίρεση και η αντίθεση. Να επιβεβαιώσεις την παραπάνω παρατήρηση με δύο σχετικές αναφορές (μονάδες 4) και να εξηγήσεις το επικοινωνιακό αποτέλεσμα που δημιουργούν (μονάδες 2)
β. Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο εξασφαλίζεται η αλληλουχία των νοημάτων στις τέσσερις τελευταίες παραγράφους του Κειμένου 1 (μονάδες 4) **Μονάδες 10**

Β3: Να βρεις ένα σημείο στο Κείμενο 2 όπου ο λόγος είναι ειρωνικός και ένα σημείο στο οποίο είναι καταγγελτικός (μονάδες 4) και να δικαιολογήσεις την κάθε επιλογή λαμβάνοντας υπόψη σου το θέμα του κειμένου και την πρόθεση του συντάκτη του. (μονάδες 6) **Μονάδες 10**

ΘΕΜΑ Γ: Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, τα όπλα για τα οποία κάνει λόγο το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3 και να στηρίξεις την απάντησή σου σε στοιχεία του ποιήματος (3 κειμενικούς δείκτες). Θα ήθελες να συνδράμεις κι εσύ στο έργο του ποιητικού υποκειμένου; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 150 περίπου λέξεις. **Μονάδες 15**

ΘΕΜΑ Δ: Με αφορμή την παγκόσμια ημέρα ανθρώπινων δικαιωμάτων διοργανώνεται μια ημερίδα στο σχολείο σου. Απευθυνόμενος/η στους συμμαθητές σου, να αναλύσεις τις απόψεις σου ως προς τους παράγοντες που ευθύνονται για την καταπάτηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων ακόμη και στις μέρες μας κι έπειτα να αναφερθείς σε τρόπους με τους οποίους μπορούν κάποιοι πολιτικοί παράγοντες να τα προστατεύσουν. **Μονάδες 30**

ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΘΕΜΑ Β

1. *«Μας πείθουν άραγε όλοι αυτοί όταν μιλούν για «πόλεμο χωρίς κανένα θύμα»; Όχι ασφαλώς, διότι εννοούν κανένα θύμα στις δικές τους τάξεις, ανεξαρτήτως του αν η άλλη πλευρά θρηνεί αμάχους, γυναίκες και παιδιά που σκοτώνονται από βόμβες. Όλοι αυτοί ξεχνούν ότι το πρώτο από τα δικαιώματα του ανθρώπου είναι το ότι η ζωή του καθενός έχει την ίδια αξία»:*

α*. Με ποιον τρόπο ο πομπός προσπαθεί να επηρεάσει τη σκέψη του δέκτη στο συγκεκριμένο απόσπασμα;*

β. *Να αιτιολογήσετε τη χρήση του ερωτήματος στην αρχή της συγκεκριμένης παραγράφου ως προς την οργάνωση του λόγου και το επικοινωνιακό αποτέλεσμα που επιτυγχάνεται.*

2*. «Η ηθική συνδέεται άμεσα με τις αξίες. Για τον Αξέλ Καν, υπάρχουν δύο είδη αξιών: αυτές που έχουν τιμή και αυτές που είναι ανεκτίμητες, όπως οι ηθικές αξίες. Οι οικονομικές αξίες, που αφορούν τιμές και κέρδη, που είναι διαπραγματεύσιμες και που υπολογίζονται με μαθηματικές πράξεις, είναι οι αξίες που μπορούν να προσδιοριστούν και να εκτιμηθούν. Αντιθέτως, κάτι ιδιαίτερα σημαντικό που μπορεί να ενδιαφέρει τους ανθρώπους, έχει άλλου είδους αξία, ανεκτίμητη»: Πόσο βέβαιος φαίνεται ο συντάκτης για όσα αναφέρει στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.*

3*. Να εξηγήσετε τον ρόλο των σημείων στίξης στα ακόλουθα αποσπάσματα του Κειμένου 2:*

α*. Περιγράφοντας ο Αλβέρτος Σβάιτσερ…από τον φιλόσοφο και τον καλλιτέχνη**:** (άνω και κάτω τελεία)*

β*. - εμείς «οι πολιτισμένοι»- (διπλή παύλα).*

γ*. «οι πολιτισμένοι» (εισαγωγικά)*

δ*. (οινοπνευματώδη ποτά…Αφρικής) (παρένθεση)*

ε*. «Όποιος αισθάνθηκε τον πόνο…στις αποικίες» (εισαγωγικά).*